

Skal frø med i markplanen?

af Jesper Hansen

Det har altid været god "politik" at sprede sine investeringer, så man bliver mindre sårbar, hvis noget skulle gå galt. Dette gælder ikke mindst i økologisk landbrugsproduktion. Vi husker vel alle 2009 for det år, hvor gulrøsten tog vintertriticalen. Andre har oplevet et (eller flere) år, hvor lusene tog ærterne eller hestebønnerne, og i år hvor glimmerbøsserne rendte med rapsen osv. osv. Derfor bør man ikke satse ensidigt på få afgrøder i sit sædskifte. En vigtig afgrødegruppe i det puslespil kunne være frøproduktion i form af enten græsfrø, kløverfrø, havefrø o.l. Denne afgrødegruppe kan dog for nogle arters vedkommende være risikofyldt i sig selv. Denne forhøjede risiko afspejles normalt også i en højere pris. Pris varierer selvfølgelig afhængig af udbud og efterspørgsel. Da prisen er knyttet til den konventionelle markedspris, vil dette også spille ind.

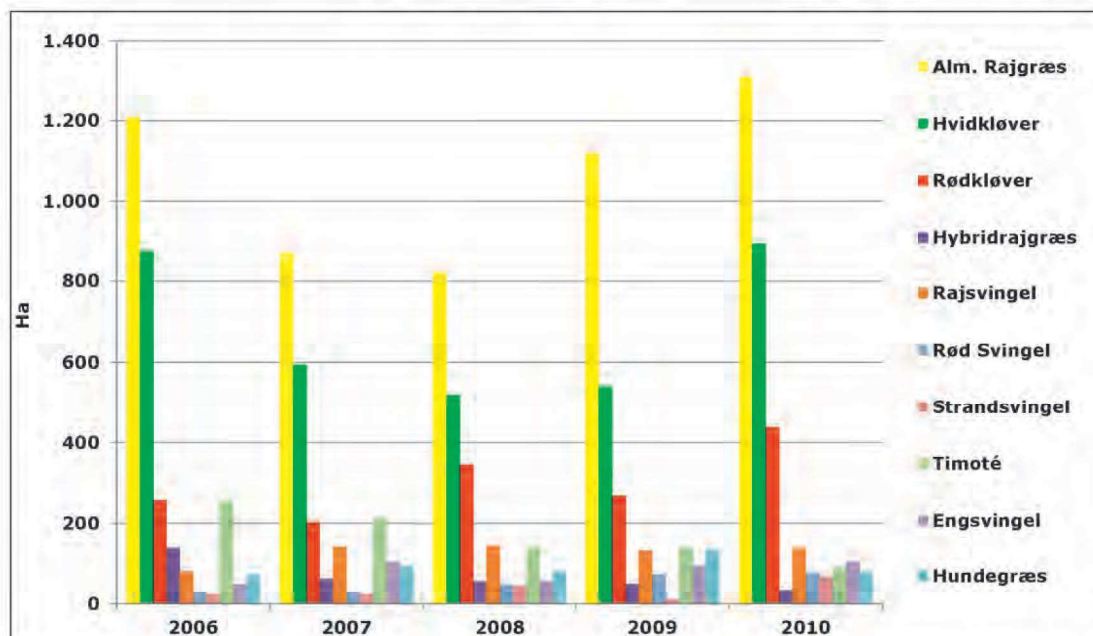
Hvis man går ud og spørger en frøavler om han eller hun er villig til at opgive frøproduktionen på sin ejendom, ville svaret næsten helt sikkert være et nej. Det er der selvfølgelig flere grunde til, men vigtigt er, at de har tilpasset deres sædskifte til denne pro-

duktion. Og for den dygtige frøavler er det også en fornuftig forretning.

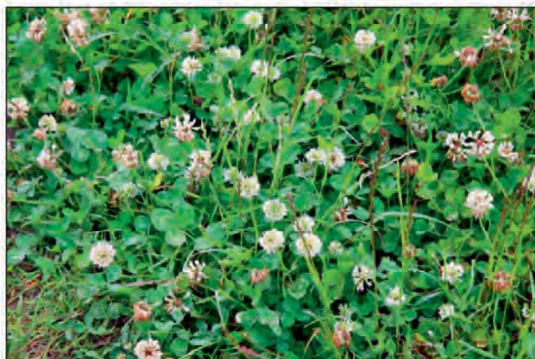
Der har været god afsætning for nogle frøarters vedkommende de sidste to år. Frøfirmaerne har da også været ude og tegne så mange kontrakter på især alm. rajgræs som de kunne. Spørgsmålet er så, om man skal benytte sig af muligheden, og om man i det hele taget kan?

Som svar på første del af ovenstående spørgsmål, vil det økonomiske potentiale i frøavl selvfølgelig spille ind. Det vender jeg tilbage til. Med hensyn til om man kan, handler det om, at de fysiske rammer skal være til stede. Med de fysiske rammer tænkes på geografi, jordtype, ukrudtstryk, adgang til gødning, maskiner samt opbevaring/tøringsfaciliteter. Det er selvfølgelig også et plus, hvis man har erfaring med frøavl, men god rådgivning kan sagtens opveje dette.

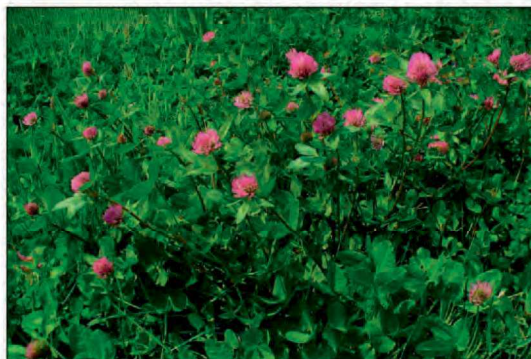
Der er et meget stort udvalg af græs-, kløver- og havefrøarter, som dyrkes økologisk. Hovedparten af dem dyrkes i lille eller meget lille målestok og er derfor stort set umu-

Figur 1. Udvikling i økologisk markfrøareal i perioden 2006 til 2010. Kilde: Plantedirektoratet.

Billede 1. Hvidkløver til fremavl er kritisk i forhold til varme ved blomstring og tørt vejr omkring høst. Foto: S. Daniels, Wikimedia

Billede 2. Rødkløver har et højere udbyttepotentiale og dermed også potentiale for bedre økonomi. Foto: S. Daniels, Wikimedia

lige at tegne kontrakter på. Lad dig dog ikke skræmme af dette, hvis du mener at kunne løfte en opgave med at dyrke f.eks. 1 ha purløg eller timian til frø eller 5 ha karse. Der sker hele tiden mindre udskiftning af avlere og så er det jo en fordel at stå på ventelisten, hvis der skulle blive mulighed for at få dyrkningen af en spændende afgrøde. I det følgende vil jeg derfor kun beskæftige mig med de tre mest dyrkede økologiske frøafgrøder - alm. rajgræs, hvidkløver og rødkløver - se figur 1.

Geografisk tænkes på de varierende klimatiske betingelser vi har i Danmark. Alm. rajgræs kan i princippet dyrkes overalt, blot der er vand til rådighed - enten naturligt eller ved vanding. Hvidkløver og til dels rødkløver er mere kritiske med varmt og tørt vejr i forbindelse med blomstring/bestøvning og tørt vejr omkring høsttidspunktet. Kan disse to betingelser ikke opfyldes med rimelig sikkerhed, vil risikoen ved dyrkning af hvid- og rødkløver være for stor.

Jordtypen spiller som for alle afgrøder selvfølgelig også en vigtig rolle ved dyrkning af frø. God jord giver størst chance for at afgrøden lykkes. Dyrkes rajgræs på sandjord er det vigtigt at der er mulighed for vanding for at udnytte dens udbyttepotentiale. Kløver bør som udgangspunkt ikke dyrkes på sandjord.

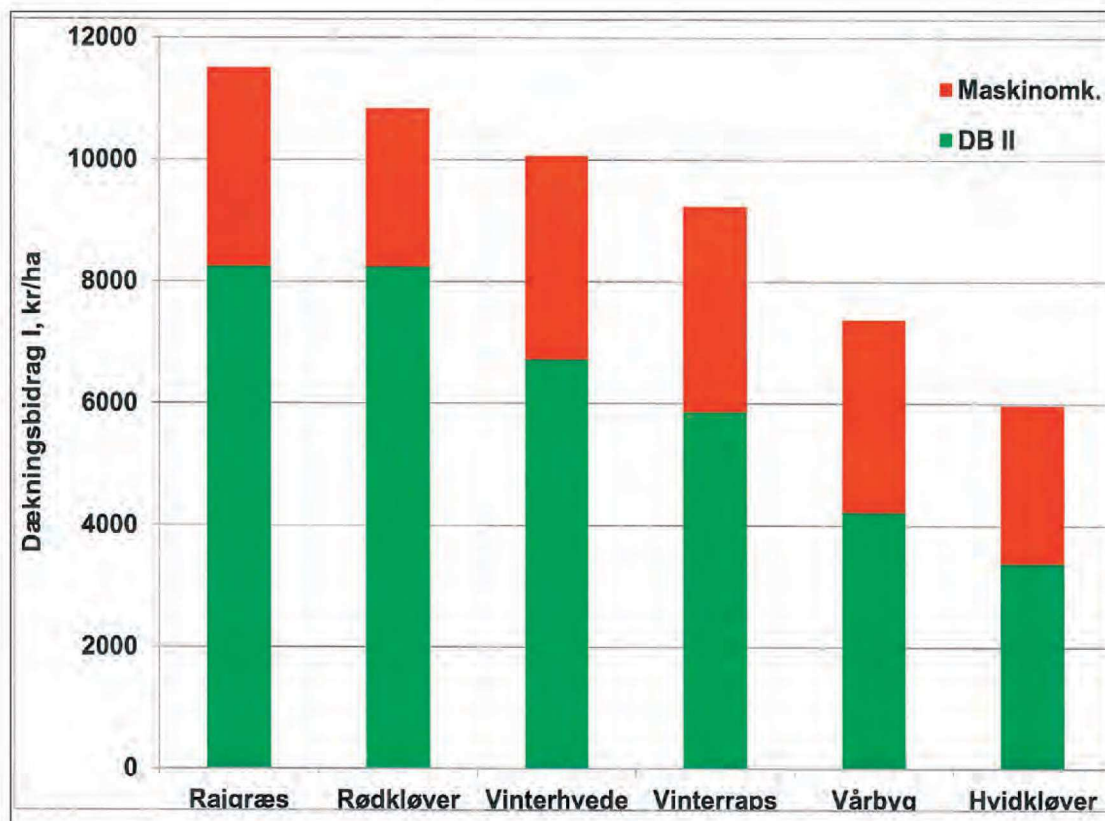
Ukrudtstrykket har stor betydning for det endelige resultat ved dyrkning af frøafgrøder. For mange frø af ukrudstarter, der er vanskelige at rense fra, kan i yderste konsekvens medføre at avlen kasseres. For

rajgræssets vedkommende er forekomst af kvik og skræpper de mest almindeligt forekommende problemer. Findes andre græsfrøarter eller rajgræssorter i marken, vil jeg fraråde dyrkning af rajgræs. I kløver er det arter som skræpper, storkenæb, fuglegræs og kamille, der normalt giver de største problemer. Problemet med disse kan i nogen udstrækning løses ved afgræsning med får og eller håndlugning.

Gødning er absolut en betingelse for dyrkning af rajgræs. Er der kun konventionel gødning til rådighed kræves, at gødningen fra et areal svarende til rajgræsarealet også anvendes på rajgræsset. Kløveren vil derimod stille kvælstof til rådighed for efterfølgende afgrøde(r).

Maskinparken og opbevaringsfaciliteter er ikke strengt nødvendige. De fleste steder kan maskinstationer eller en god nabo klare opgaverne i marken, mens frøet efter aftale med frøfirmaet som regel kan leveres i høst.

Økonomien bør være det sidste, men ikke desto mindre det vigtigste beslutningsgrundlag. Kan de fleste af ovenstående kriterier opfyldes, er spørgsmålet, om en ny afgrøde vil bidrage positivt til driftens resultat i forhold til nudriften. Her skal indføres, at et mere varieret sædskifte ofte kan forbedre det samlede resultat på trods af, at en "ny" måske ikke lever op til forventningerne. Et klassisk eksempel er dyrkning af hvidkløver, som er forbundet med stor risiko. Til gengæld vil en efterfølgende afgrøde yde væsentlig mere end efter andre forfrugter i et normalt planteavlssædskifte.

Figur 2. Dækningsbidrag I og II samt maskinomkostninger for tre frøafgrøder og tre udvalgte afgrøder. Af disse seks afgrøder ligger dækningsbidraget for rajgræs og rødkløver i top, hvorimod økonomien i hvidkløver er knap så god.

For at få et billede af den forventede økonomi, er der i figur 2 foretaget en sammenligning af seks afgrøder - 2 kornafgrøder, raps og 3 frøafgrøder. Figuren er baseret på data fra tabel 1 og 2. Der er taget udgangspunkt i normale gennemsnitsudbytter for afgrøderne. Priserne på korn er foderpriser og er hentet på Økokornbasen. Rapsprisen tager udgangspunkt i de kontrakter, der galdt for høst 2011, og det samme gør frøpriserne. Tilskud er ikke indregnet, den formodes at være ens for alle afgrøder.

På omkostningssiden er anvendt priser på såsæd til høst 2011. Prisen på gødning er sat til 0 kr, da der er meget stor forskel på denne. Udbringningsomkostningen er sat til 25 kr/ton. Maskinomkostninger er vurderet ud fra tabelværdier og kendte priser fra praksis.

Som det fremgår af figuren, er der med de

anvendte prisrelationer god økonomi i at dyrke frø. Både alm. rajgræs og rødkløver topper på samme niveau med et dækningsbidrag efter maskinomkostninger omkring 8250 kr/ha. Forskellen i dækningsbidrag I skyldes lidt større stykomkostninger for rødkløverens vedkommende, fordi den anvendte gødning til rajgræsset ikke er værdisat. Til gengæld er maskinomkostninger i kløveren lavere.

Udbytter og priser er absolut realistiske, og der er derfor større chance for, at de kan blive højere end lavere. I sidste ende er det dog en individuel vurdering på din bedrift sammen med din konsulent, der skal afgøre om frødyrkning er en god ide for dig.

Tabel 1. Budgetkalkule for vinterhvede, vårbyg og vinterraps.

	Vinterhvede			Vårbyg			Vinterraps		
	Udbytte	Pris	Ialt	Udbytte	Pris	Ialt	Udbytte	Pris	Ialt
Udbytte	52 hkg	220 kr	11440 kr	40 hkg	210kr	8400 kr	22 hkg	475 kr	10450 kr
Bruttoindtægt			11440 kr			8400 kr			10450 kr
Stykomkostninger									
Udsæd	200 kg	4,10 kr	820 kr	170 kg	3,50 kr	595 kr	5 kg	140 kr	700 kr
Bistader			-			-			-
Rens, analyse, tørring m.m.			550 kr			420 kr			500 kr
Stykomkostninger ialt			1370 kr			1015 kr			1200 kr
DB I			10070 kr			7385 kr			9250 kr
Maskinomkostninger									
Pløjning			600 kr			600 kr			600
Stubharvning			500 kr			500 kr			-
Gyllekørsel			750 kr			350 kr			750 kr
Ukrudtsharvning			-			230 kr			-
Kombisåning			400 kr			400 kr			400 kr
Tromling			140 kr			140 kr			140 kr
Afudsning			-			-			-
Skårlægning			-			-			550 kr
Mejetærskning			950 kr			950 kr			950 kr
Maskinomkostninger ialt			3340 kr			3170 kr			3390 kr
DB II			6730 kr			4215 kr			5860 kr

Tabel 2. Budgetkalkule for alm. rjagræs, hvidkløver og rødkløver til fremavl.

	Alm. rjagræs			Hvidkløver			Rødkløver		
	Udbytte	Pris	Ialt	Udbytte	Pris	Ialt	Udbytte	Pris	Ialt
Udbytte	9 hkg	1400	12600 kr	150 kg	52 kr	7800 kr	250 kg	50 kr	12500 kr
Bruttoindtægt			12600 kr			7800 kr			12500 kr
Stykomkostninger									
Udsæd	7 kg	50 kr	350 kr	3 kg	160 kr	480 kr	3 kg	72 kr	216 kr
Bistader			-			1000 kr			1000 kr
Rens, analyse, tørring m.m.			750 kr			350 kr			450 kr
Stykomkostninger ialt			1100 kr			1830 kr			1660 kr
DB I			11500 kr			5970 kr			10834 kr
Maskinomkostninger									
Pløjning			-			-			-
Stubharvning			500 kr			-			-
Gyllekørsel			750 kr			-			-
Ukrudtsharvning			-			-			-
Kombisåning			250 kr			250 kr			250 kr
Tromling			-			140 kr			140 kr
Afpudsning			250 kr			250 kr			250 kr
Skårlægning			-			450 kr			450 kr
Mejetærskning			1500 kr			1500 kr			1500 kr
Maskinomkostninger ialt			3250 kr			2590 kr			2590 kr
DB II			8250 kr			3380 kr			8244 kr